

М. М. Вегеш

Фенцик Степан Андрійович

ФЕНЦИК Степан Андрійович (13. 10. 1892, с. Великі Лучки, нині Мукачівського р-ну Закарпатської обл. — 30. 03. 1946, Ужгород) — громадсько-політичний і культурний діяч. Закінчив Ужгородську гімназію (1910), Будапештську духовну семінарію (1914), Віденську музичну академію (1915), філософський факультет Віденського університету (1918). У 1918 рукопокладений на священника (1934 позбавлений сану, 1939 поновлений). Працював в Ужгородській учительській семінарії, керував хором «Гармонія» та Ужгородським аматорським симфонічним оркестром. Був одним із ініціаторів утворення 1920 товариства «Просвіта». 1923 заснував і очолив «Русское культурно-просветительское общество имени А. Духновича». Виступив співорганізатором «Союзу руського скаута» (1930). Видавав г. «Карпато-русский голос» (1932—34), «Наш путь» (1935—38), «Молода Русь» (1938). Серед публікацій — «Наш национальный гимн» (1926), «Чехословакия и карпатороссы» (1929), «Дело о покушении на Е. М. Сабова», «Карпатороссы и россияне: к истории культурно-национальных взаимоотношений» (обидві — 1930), «Читанка для народа» (1933), «Интерпелляции» (1936). Був редактором «Русского народного календаря» (1928—34). Від 1930-х рр. брав активну участь у політичній діяльності, разом із А. Бродієм фактично очолив русофільський напрям. 1935 заснував Руську національно-автономну партію, що дотримувалася русофільської та відверто проугорської орієнтації, обраний від неї депутатом чехо-словацького парламенту (1936—38). Подав до парламенту близько 20-ти запитів, розробив проєкт Конституції Підкарпатської Русі. 8 жовтня 1938 увійшов до складу Національної ради Підкарпатської Русі, що вимагала від чехо-словацького уряду прийняття «Закону про Підкарпатську Русь»; 11 жовтня того ж року призначений державним

секретарем в уряді А. Бродія. Після арешту прем'єр-міністра спочатку переховувався у консульстві Польщі, потім втік до Угорщини. У вересні—жовтні 1938 таємно створював загони угорських терористів, які здійснювали постійні напади на населені пункти Закарпаття. Одночасно працював на угорську, польську, німецьку розвідки. З окупацією Карпатської України угорськими військами призначений депутатом верхньої палати парламенту Угорщини. Рішуче виступив проти свого колишнього соратника по партії А. Бродія, який вимагав широких автономних прав. 31 березня 1939 запропонував угорському уряду власний план автономії під назвою «Створення Карпаторуського воєводства», згідно з яким Закарпаття перетворювалося у звичайну провінцію Угорщини. У березні 1945 заарештований у Будапешті радянською контррозвідкою і етапований в Ужгород, засуджений до розстрілу. Реабілітований 1992.

Рекомендована література

1. Магочій П. Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848—1948). 1994;
2. Вегеш М. М., Гиря В. І., Король І. Ф. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами (1918—1939). 1998;
3. Токар М. Руська Національно-Автономна партія: організація та діяльність. 2000;
4. Вегеш М. Фенцик Степан Андрійович // Карпатська Україна в портретах. 2007;
5. Вегеш М., Токар М. Карпато-Українське державотворення. 2009 (усі — Ужгород).

Бібліографічний опис:

Фенцик Степан Андрійович / М. М. Вегеш // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890304>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).